

Zpracováno podle tří článků uveřejněných v čísle 11/2005 časopisu Armed Forces Journal: Laurent Murawiec, China's Grand Strategy; Eric A. McVadon, The Taiwan problem: Beijing arms for a fight it hopes to avoid; Mary C. Fitzgerald, China plans to control space and win the coming information war.

Doby, kdy čínský vojenský potenciál byl tak chabý, že si Čína nemohla dovolit ani při nesmírné početní převaze armády invazi na Tchaj-wan, jsou dávno pryč. Růst vojenské moci Číny je skutečností. Je otázkou, jak bude Čína tuto svou moc používat. I když Čína nečelí přímé agresi ze strany Spojených států, je údajně oprávněna chránit suverenitu svého území a zabezpečovat námořní cesty důležité pro svou ekonomiku. I to je jeden z důvodů vysvětlování oprávněnosti budování moderní čínské armády.

Pozoruhodný ekonomický růst Čínské lidové republiky trvající nepřetržitě dvě desítky let v kombinaci s jejím geopolitickým vlivem a zvyšující se vojenskou silou postupně mění Čínu ve skutečnou velmoc pro 21. století. Čínští vedoucí činitelé neopomíjejí vždy zdůraznit, že jde výhradně o „mírový vzestup“.

Tak či onak, vliv Číny na světové záležitosti se stále zvyšuje a bude se zvyšovat i v příštích letech.

Velká strategie

Je nezbytné porozumět čínské „velké strategii“. Ke konci minulého století Peking (Beijing) často vyslovoval názor, že se Čína přibližně v polovině 21. století stane první ekonomickou velmocí na světě a bude tudíž požadovat přiměřené postavení v globálním rozhodování o strategických záležitostech a o vojenské síle. Oživení imperiální ideologie, opětovné nabytí postavení hegemonu v regionu a zavádění tradičních císařských symbolů – to vše dokazuje, že Čína znovu přijala původní koncepci „říše středu“, tj. středu světa, kolem něhož se vše otáčí a kde ho vše musí uctívat a poslouchat. Existuje proto reálná možnost strategického konfliktu mezi Spojenými státy a Čínou. Není možné s jistotou tvrdit, že je to konflikt nevyhnutelný, avšak jeho pravděpodobnost nelze zcela vyloučit.

Usilí Číny o dosažení vojenských možností (kapacit) převyšujících potřeby sebeobranu a síly coby nástroje diplomacie vyžaduje posoudit možný ráz takového konfliktu. Pro Čínu totiž v současném světě existuje jen jeden rovnocenný soupeř, a tím jsou Spojené státy. Především však musíme posoudit, jak čínské strategické myšlení hodnotí možný konflikt všeobecně a konflikt z USA zvláště.

Čína má záviděníhodný strategický a vojenský věhlas. Velký čínský vojenský teoretik Sun Tsu (na Západě považovaný za jakéhosi „anti-Clausewitz“) učil, že „klamání a manévry nahrazují bitvu“. Jeho zásada „podrobit si nepřítele bez boje je vrcholem dovednosti“ je všeobecně uznávána.

Obecně, při střetnutích s armádami západního typu neměli Číňané nikdy žádný zvláštní úspěch. Čínské zbraně dosahovaly největších vítězství proti vlastním čínským armádám, jako

např. Mao Ce-tungova osvobozenecká armáda v občanské válce proti Čankajškovi (a to ještě za vydatné sovětské pomoci a zasazení ruských pilotů) nebo při rozdrčení povstání během kulturní revoluce. Maova doktrína „lidové války“ se více méně osvědčila v obou vietnamských válkách i za nesčetných drobných gerilových válek ve třetím světě.

Čínská strategická kultura má tendenci podceňovat vítězství v bitvě, a přitom zdůrazňovat jiné aspekty války. Podle čínské tradice je válka soupeřením myslí, „válka je klamáním“. Účelem klamání je vytvořit iluzi, „fiktivní obraz“ v mysli nepřátelského velitele. Klamající sleduje realitu, zatímco klamaný sleduje fiktivní obraz. Tím se vytváří zhoubná asymetrie.

Jde o válku vedenou pomocí lsti, pomocí klamání, pomocí soupeření myslí, nikoli bojem. Válečné lsti jsou považovány za důležité od starověku. Postupně vznikla soustava 36 metaforických výroků vyjadřujících různé lsti a tato soustava je součástí čínské kultury. Pro názornost jsou uvedeny některé z nich:

- *zabít vypůjčeným nožem,*
- *využít požáru ke krádeži,*
- *rámus na východě, útok na západě,*
- *pozorovat požár z protějšího břehu,*
- *skrývat dýku za úsměvem,*
- *přisunovat polena pod kotel,*
- *zakalit vodu, aby bylo možno chytat ryby,*
- *lest krásné ženy,*
- *kombinace lstí.*

To je v ostrém kontrastu se západním názorem na válku. Lest a klamání jsou součástí západního válečného umění, avšak jejich účelem je výhradně „příprava bojiště“.

Číňané se řídí zásadou „**nepřímé strategie**“: **nikdy přímo nečelit silnějšímu protivníkovi.**

Čínští stratégové se snaží pochopit silné stránky Spojených států a využít jejich slabých míst. Budou se pokoušet vést válku a přitom se pokud možno vyhýbat bitvě. Budou postupovat podle pravidel stanovených filozofem Sun Tsu, neustále používat klamání, před bojem i během boje, a to na všech stupních. Tyto stupně mohou být diplomatické, aby byl vražen klín mezi nepřítelem a jeho spojence, nebo politické, pro vytvoření nesouladu v jeho ozbrojených silách politickou subverzí, nebo mohou být vojenské.

Problém Tchaj-wanu

Za posledních 110 let byl Tchaj-wan součástí Číny pouhé čtyři roky (od podzimu 1945, konce druhé světové války, do podzimu 1949, vítězství komunistů). Tchaj-wan má všechny atributy potřebné k mezinárodnímu uznání své suverenity, tak jak to vyžaduje mezinárodní právo, má své území, hospodářský potenciál k zajištění své nezávislé existence, i dostatečný počet obyvatelstva (24 milionů). Pokud by ale k takovému kroku došlo, pohrozil Peking válečným přepadem, prý i za cenu nukleárního sebezničení. *Taiwan Relations Act* zavazuje Spojené státy dodat výhradně zbraně nutné k dostatečné obraně (sufficient selfdefense capability), ale kdokoliv porovná vojenskou sílu Číny a Tchaj-wanu musí dojít k závěru, že cokoliv Tchaj-wan nakoupí, může být jen defenzivní. Tchaj-wan nemá ani jeden bombardér, ani o žádné bombardéry neusiluje. Poměr tchajwanského námořnictva s námořnictvem lidové Číny je

6:195, proto Tchaj-wan naléhavě žádal Američany o nákup protilodních raket typu Harpoon, ale neuspěl. Většina států diplomatické vztahy s Tchaj-wanem přerušila, původních už zbylo jen dvacet pět, vesměs ministátů v Pacifiku a Karibiku, dále státy z oblasti Afriky a Latinské Ameriky.

Porušení fikce o pouze jedné jediné Číně by podle Pekingů vedlo k oprávněnému válečnému útoku. Avšak čínská politika vůči Tchaj-wanu neznamená nutně invazi. V podstatě Peking dává přednost tomu, aby přiměl Tchaj-wan k poslušnosti a podřízenosti jinými, mírovými (?) prostředky.

Čínská vojenská výstavba je zaměřena primárně – ne-li výlučně – na „řešení problému Tchaj-wanu“, tj. na vojenskou operaci, kterou si Čína nepřeje vést, avšak která, bude-li z čínského hlediska oprávněná, se v případě nutnosti uskuteční. Taková operace má rychle přemoci ozbrojené síly Tchaj-wanu, zastrašit jeho vládu a odvrátit, zpomalit anebo zkomplikovat účinnou intervenci ze strany USA. Čína operaci podnikne, dojde-li k závěru, že nemá jinou možnost než zasazení vojenské síly k zastavení akcí Tchaj-wanu, jež by považovala pro sebe za nepřijatelné.

Neexistují přímé důkazy, že Peking hodlá použít svých sil k expanzi nebo agresii – s výjimkou snahy o sjednocení s Tchaj-wanem, který je považován za nedílnou součást Číny. Je zřejmé, že čínské vedení dává přednost nevojenským prostředkům pro zajištění čínské suverenity nad ostrovem. Je velmi pravděpodobné, že Čína bude odstrašovat jiné státy a nevládní organizace od přerušování dodávek ropy, jiných zdrojů energie a dalších komodit nezbytných pro rychle se rozvíjející čínské hospodářství a rostoucí populaci. Na druhé straně může Čína přes noc změnit své záměry s tím, jak se budou zvyšovat její vojenské možnosti a hospodářský potenciál.

Ať z těch či oněch důvodů, Čína netouží po bezprostředním boji. Odborníci nepředpokládají, že by čínská armáda v dohledné budoucnosti mohla mít převahu ve válce proti ozbrojeným silám USA. Proto je zámyslem Číny během několika dní přimět Tchaj-wan ke kapitulaci, umožněnou neschopností USA rychle a účinně reagovat. Strategii Číny je postavit Washington a svět ve věci Tchaj-wanu před *fait accompli*. Čínská koncepce použití síly je stále jasněji a přesněji zaměřena na hledání způsobu pro dosažení převahy ve snaze o opětovné ovládnutí Tchaj-wanu. Důkazem toho je současná struktura čínských ozbrojených sil, nekompromisní politické projevy, strategické a doktrinární texty. V čínských vojenských publikacích převládá koncepce útoku na síly mající převahu, s cílem porazit je s využitím překvapení a pomocí asymetrických prostředků.

Při hodnocení problému Tchaj-wanu je také nutno mít na mysli ekonomické vazby mezi pevninskou Čínou a Tchaj-wanem. Vzhledem k těmto vazbám by použití síly k vyřešení tohoto problému bylo anachronismem. Čína nehledá vhodnou záminku či příležitost k použití síly proti Tchaj-wanu, Spojeným státům anebo svým sousedům, přesto Peking má připravenou koncepci pro použití síly pro případ, kdyby zjistil, že jí musí použít k porážce Tchaj-wanu, k odstrašení, anebo zpomalení intervence USA, a také k tomu, aby bylo Japonsko přinuceno si rozmyslet zasazení svých sil do rozvíjející se krize.

Podle plánu by měl útok proti Tchaj-wanu být zahájen třemi postupnými údery:

- a) první úder by byl veden přesnými balistickými raketami středního dosahu DF-21C (MRBM - medium range ballistic missiles) s úkolem umlčet protiraketovou obranu,
- b) ke druhému úderu jsou určeny stovky balistických raket krátkého dosahu se zvýšenou přesností,

c) poslední úder má být veden vysoce přesnými střelami s plochou dráhou letu.

Čínské námořnictvo disponuje účinnými protilodními střelami s plochou dráhou letu, zvyšujícím se počtem jaderných a konvenčních ponorek a rychlými raketovými čluny určenými především proti Tchaj-wanu. Není sporu o tom, že by bylo schopno vyřadit tchajwanské námořnictvo s použitím pouze části svých sil.

Po umlčení tchajwanské PVO může být k následným útokům použito velkého počtu čínských letounů. Předpokládá se zasazení speciálních sil, skupin „páté kolony“ a metod informační války k rozvrácení Tchaj-wanu.

Počáteční útoky pozemních sil nemusejí být příliš rozsáhlé. Obojživelné síly velikosti dvou divizí spolu se vzdušnými výsadky se zmocní zvolených předmostí na pobřeží, přístavů a letišť a zajistí je. Tato předmostí a objekty umožní zasazení dalších sil k rozšíření úspěchu.

Zmaření intervence USA

Čína řeší v první řadě možnost intervence USA za invaze na Tchaj-wan. Vychází se ze skutečnosti, že USA nemohou přímo čelit čínskému hromadnému útoku balistickými raketami a střelami s plochou dráhou letu proti Tchaj-wanu.

Čína našla způsob, jak vést proti Tchaj-wanu útok, jemuž nelze účinně čelit konvenčními prostředky. Čínské rozhodnutí pro použití balistických raket k překonání nevýhody slabší strany má své pokračování – je jím je **ohrožení základen USA v regionu**.

Proto Čína urychluje vývoj balistických raket středního dosahu schopných zasáhnout lodí na moři, tj. působit proti letadlovým lodím v dálce, z níž jejich letouny nemohou ohrožovat čínské síly. Mimo jiné má tato metoda pro Čínu další výhodu: není nutné se zabývat ponorkovými silami USA. Čína také zdokonaluje prostředky pro zjišťování polohy bojových skupin letadlových lodí USA.

Ačkoli možnosti balistických raket působit proti lodím bude dosaženo teprve za několik roků, již teď má čínské námořnictvo účinné vojenské nástroje na zastrašení amerických ozbrojených sil. Nedávno získalo a ještě bude dostávat od Ruska další prostředek proti přibližujícím se námořním silám USA, a to osm ponorek vyzbrojených střelami SS-N-27B (ASCM - anti-ship cruise missile) vypouštěnými pod hladinou, s doletem 100 námořních mil.

Čína může zasadit přes 50 ponorek, což je počet větší, než může námořnictvo USA rozpoznat a proti němuž může působit. Mnohé z čínských ponorek snažících se působit proti skupinám letadlových lodí USA nebudou zjištěny. Jakmile čínské ponorky zahájí střelbu, mohou jim protiponorkové síly USA způsobit ztráty, ale zpoždění vyvolané vyčistěním prostoru před další plavbou amerických letadlových lodí je právě tím, s čím Číňané počítají, jako se zpožděním, dobou, po které obsazení Tchaj-wanu postaví svět jako před hotovou věc.

Útok čínských ponorek ruského původu by mohl vyřadit protivzdušnou obranu a letové paluby letadlových lodí. Tím by se otevřela možnost pro zasazení velkého počtu protilodních střel s plochou dráhou letu z ponorek, z letounů, fregat a torpédoborců.

Čína také zkouší mobilní mezikontinentální balistickou raketu DF-31. Pokračuje výstavba nové ponorky, která bude vyzbrojena verzí této rakety. Raketa DF-31 doplní počet přibližně dvaceti mezikontinentálních balistických raket DF-5A, jež mohou zasáhnout USA. I bez rozšíření jaderného potenciálu jsou minimální odstrašující prostředky užitečné, i když se vůbec nepoužijí. Odstrašující účinek má už jen hrozba jejich použití.

Koncepce Číny zmocnit se Tchaj-wanu a odstrašit nebo odrazit intervenci sil USA není nikým zpochybňována, existuje však otázka, zda by byla Čína schopna koordinovat své síly ve dvou velkých současných operacích: porazit Tchaj-wan, a zároveň dosáhnout toho, aby síly USA přišly pozdě, případně aby byly nerozhodné anebo neúčinné.

Panuje názor, že čínské úsilí proti Tchaj-wanu sice mohlo být úspěšné, avšak ztroskotalo by proti Spojeným státům prostě proto, že by čínské ozbrojené síly nebyly schopny vyřešit mnoho složitých otázek a čelit mnoha neznámým okolnostem a protiopatřením.

Rychle probíhající modernizace čínských ozbrojených sil dodává novou tvářnost hrozbě konfliktu v Tchajwanské úžině. Řešením problému ale není způsobilost Tchaj-wanu porazit velkou Čínu protiúderem střel s plochou dráhou letu. Takto uvažovat by znamenalo ignorovat strategickou hloubku Číny ve srovnání s Tchaj-wanem.

Vztahy Čína - Rusko

Důvod čínsko-ruského „strategického partnerství“ přetrvává beze změny: čelit převaze USA ve vývoji a zavádění nové výzbroje založené na nejnovějších technologiích.

Ruští vojenští představitelé tvrdí, že Čína je jejich „dobrým sousedem“ a že plně chápou postavení, které bude Čína zaujímat za třicet roků nebo snad i dříve. Proto je spolupráce s Čínou pro Rusko důležitá.

Naproti tomu stále se zvyšující počet ruských představitelů a odborníků tvrdí, že Čína představuje hlavní a možná jediné ohrožení pro Rusko. Čína zůstává důležitým ohrožením pro svůj nedostatek zdrojů a nadměrný růst populace.

Čína má ohromné pozemní síly a skutečně neomezené zdroje záloh. Na rozdíl od Ruska má velké zásoby zbraní a materiálu. Ruští vojenští odborníci varují, že čínská vojenská síla roste dokonce rychleji než její hospodářská moc, a tvrdí, že rozvíjející se hospodářská moc a rostoucí populace vyžadují obrovské zdroje.

Protože byla světová ložiska přírodních zdrojů již rozdělena, zdá se být logické, že úsilí čínské expanze bude směřovat do sousedních regionů Ruska (především na Sibiř a na Dálný východ), jakož i do Kazachstánu a dalších středoasijských zemí. Je nutno připomenout, že geopolitika Číny formulovaná Mao Ce-tungem dává přednost rozšiřování hranic země především anexí ruských území.

Přes celkovou stabilitu v čínsko-ruských vztazích jsou trvalé obavy z rozsáhlého nejaderného konfliktu mezi oběma mocnostmi ústředním tématem ruského vojenského plánování. Snahy o zabránění vzniku takové situace samotnými politickými prostředky, posilováním přátelských vztahů nebo spoléháním na konvenční zbraně budou pravděpodobně neúčinné. „Čínský faktor“ vyžaduje, aby hlavní politická důvěra Ruska spočívala na jaderných zbraních a na strategické spolupráci se Západem.

Někteří ruští analytici však tvrdí, že ruské jaderné zbraně nejsou vůči Číně dostatečným odstrašujícím činitelem a domnívají se, že čínské vedení by při sledování svých strategických cílů bylo ochotno obětovat značnou část svých občanů.

Rozvoj čínských ozbrojených sil: teorie „postupných skoků“

Nedávná čínská vojenská prohlášení se, jak se zdá, zabývají méně identifikací potenciálních budoucích nepřátel (vedle Spojených států a Ruska) než podrobným popisem toho, jak čínské

plány modernizace překlenou „časovou mezeru“ v zavádění výzbroje. Teorie „postupných skoků“, podle níž čínské typy zbraní přeskochí nynější americké a ruské vzory, slibuje řešení tohoto problému.

Číňané se zaměřují na vývoj tzv. zbraní nové koncepce, na laserové, paprskové, elektromagnetické, mikrovlnné, genetické, biotechnologické a nanotechnologické.

Čína vedle modernizace svých konvenčních sil má další tři vojenské priority: kosmické prostředky, jaderné zbraně a zbraně nových koncepcí.

Hlavní výzbrojní správě čínských ozbrojených sil bylo uloženo soustředit se na špičkové vojenské technologie. Čínské ozbrojené síly mají rozšířit strategický a základní výzkum a dosáhnout průlomu v klíčových technologiích ve snaze uskutečnit „skok vpřed“ ve vývoji výzbroje.

Čínské ozbrojené síly uskutečňují modernizaci ve dvou etapách:

1. V první etapě (2005-2020) dokončí mechanizaci a rozšíří jimi nazývanou „informatizaci“.
2. Ve druhé etapě (2020-2050) bude v podstatě dokončena informatizace a modernizace národní obrany.

Ústředním principem modernizace národní obrany je opírání se o vědu a technologii pro posílení tří druhů ozbrojených sil. Konečným cílem této revoluce ve vojenství „s čínskými charakteristikami“ je podle Číňanů vybudovat informatizované ozbrojené síly a zvítězit v informačních válkách.

Rusko a Čína se shodují v tom, že „kosmicko-informační prostředí“ představuje jádro budoucích válek.

Čínští vojenští vědci tvrdí, že úkoly informační války budou účinněji plněny s použitím prostředků umístěných v kosmu a uvádějí důvody významu kosmické války pro úkoly informační války:

- kosmický prostor je „dominující výšinou“ pro budoucí informační válku,
- ovládnutí kosmického prostoru je prvou bojovou operací v budoucí informační válce,
- velký význam ovládnutí kosmického prostoru v budoucí informační válce se zřetelně projevuje ve stále se rozšiřujících přípravách světových vojenských mocností k vítězství v budoucí kosmické válce.

Číňané tvrdí, že s rozšiřováním informační války se kosmický prostor stane opravdovým novým válčištěm.

Podle čínských vojenských strategií musí Čína usilovat o překonání amerických a ruských vojenských výhod v kosmických systémech: zbraně vytvářející elektromagnetický impuls, protidružicové družice, sebevražedné družice, kosmické miny, pozemní a letecké laserové zbraně velkého výkonu, laserové a paprskové zbraně umístěné na oběžných drahách, nové strategické zbraně proti kosmickým zbraním a předstihové jaderné údery.

Čínští vojenští představitelé považují za prioritní rozvoj dvou možností:

- ❑ kosmický průzkumný snímkový systém působící po dvacet čtyři hodiny,
- ❑ nová generace raket s tuhým palivem určených k vynášení mikro-družic na oběžné dráhy k vytvoření kosmické sítě pro přesné měření polohy, pro spojení, průzkum a elektromagnetické rušení.

Podle ruského názoru nemůže Čína dnes vojensky soutěžit ani se Spojenými státy, Indií, Japonskem anebo Ruskem. Čínští vojenští představitelé říkají, že Čína musí dočasně „zasunout meč do pochvy a smířit se s ponížením“, aby vyhrála čas k posílení „hlavního plánu“. Teprve potom si může činit nárok na úlohu vedoucího činitele ve světě. V důsledku toho podstata současné zahraniční politiky Číny spočívá v udržování partnerství s výše uvedenými mocnostmi a jinými regionálními partnery.

Proto během nejbližšího období bude Čína svých geostrategických cílů dosahovat nikoli otevřenými vojenskými střetnutími, nýbrž multidimenzionálními a dlouholetými politickými svazky a „speciálními vojenskými operacemi“. Během tohoto období „obrození“ budou čínské letecké a kosmické síly hrát klíčovou úlohu při zajištění námořní převahy v regionu.

Podle ruských vojenských představitelů je konečným cílem čínské vojenské reformy vytvořit takové ozbrojené síly, které zajistí „životní prostor“ uvnitř „strategických hranic“. Tyto strategické hranice se však budou posunovat podle plánu rozšiřování „integrované státní moci“ Číny, jejímiž primárními složkami jsou ekonomická a vojenská síla.

(nas)

Cena Jaroslava Jandy

Osobnosti, jež se staly držiteli Ceny Jaroslava Jandy v uplynulých pěti letech

- ❑ Armádní generál v. v. Ing. Karel Pezl, náčelník GŠ Československé armády,
- ❑ generálmajor v. z. Ing. Jaroslav Škopek, první náměstek ministra obrany,
- ❑ RNDr. Petr Zeman, ředitel Úřadu pro zahraniční styky a informace,
- ❑ Antonín Princ, starosta Českého Krumlova,
- ❑ Bc. Libor Stejskal (studentská kategorie),
- ❑ PhDr. Miroslav Purkrábek, CSc., vysokoškolský profesor,
- ❑ Ing. Karel Kovanda, velvyslanec-vedoucí Stálé delegace ČR při NATO a ZEU v Bruselu,
- ❑ prof. JUDr. Jan Musil, CSc., dr. h. c., soudce Ústavního soudu ČR, odborník v oblasti trestního práva a kriminalistiky,
- ❑ genmjr. v. v. PhDr. Antonín Rašek, sociolog, expert v oblasti bezpečnostní politiky, náměstek ministra obrany pro sociální a humanitární věci.

V letošním roce Rada bezpečnosti států k ocenění vybrala jediného adepta. Stal se jím profesor Otto Pick, právník, politolog, diplomat a přední český expert v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Diplom a broušenou vázu mu předal předseda vlády Jiří Paroubek 14. března 2006.

paj/fur